

NASIREDDİN RABGUZİ'NİN KISASÜ'L-ENBİYA İSİMLİ ESERİNİN SEMANTİK VE POETİK (ANLAM VE ŞİİRSEL) CÜMLE YAPI ÖZELLİKLERİ

Doç. Dr. Nalle HACIYEVA □*

Nasireddin Rabguzi'nin Kısasü'l-Enbiya isimli eseri Türkdilli yazılı yadigarlar arasında özel bir yere sahiptir. Edebi eserin zamana, mekana sığmayan bir ün kazanması, yüzyıllara meydan okuyabilmesi onun içerdği yüksek ideadan kaynaklanabilir. Fakat bu, başannın bir tarafıdır. Eserin güzel, büyüleyici dille yazılması başannın diğer tarafıdır. Bu taraflar karşılıklı şekilde birbirine bağlıdır ve biri diğerini şartlandırır. İşte Kısasü'l-Enbiya eseri bunun en güzel örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser, Türk insanlarına İslâm dinini, peygamberleri necip bir şekilde, tatlı bir dille anlatıyor. Eğer Kısasü'l-Enbiya yazıldığından (Hicri 710-Miladi 1311) yedi yüz yıla yakın bir zaman geçtikten sonra bile hala edebillği, dil zenginliği ile hayret doğurursa, bu, Rabguzi'nin gerçek bir yazar olarak dilden ustaca istifade etmesinden ileri gelmektedir. Esere dilbilim açısından yaklaşıldığında metnin tamliğini, bütünlüğünü kuran cümle tiplerinin renkliliğine, içten gelen söylemlerin samimi ifadesine hayran kalmamak mümkün değildir. Eserdeki dinamiklik, cümle tipleri arasındaki ilişkiler özellikle dikkat çekicidir. Basit cümleler geniş terkiplerle, devrikliği (parselyasya) ile bağımsız birleşik cümlelere yaklaşıyor. Bağımsız birleşik cümleler, zahiri bağlayıcı alametleri olmayan bağımlı birleşik cümlelerden bazen sadece tonlanması ile farklıyor; onları birbirinden ayırmak, her birini belli bir grammatikal kalıba sokmak bazen çok zor oluyor. Bu cümle tiplerinin, tarihi sentaksın öğrenilmesinde çok büyük önemi vardır.

Bu makalede Kısasü'l-Enbiya eserinin cümle yapı özellikleri tasvirî sentaks dışında, semantik ve poetik (anlam ve şiirsellik) ağırlıklı olarak araş-

* S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim üyesi

tinlacaktır (1). Burada bahis konusu cümlelerin taşıdığı anlam yüküdür. Eser edebî metin olarak ele alınacak, cümleler edebî fikrin ifadesi açısından incelenecektir.

Kıyasü'l-Enbiya eserinin edebî bir metin olarak başansının sentaktik sebeplerini araştırırken eseri halk destanlarına çok yaklaştıran ifade tarzından başlamak gerekiyor. Edebî dilin normlarına bazen sığmasa bile, kendine özgü normları ile yüzyıllar boyunca tazeliğini, doğallığını koruyarak saklayabilen halk edebiyatı, yazılı edebiyat üzerinde de etkili olmuştur. Kıyasü'l-Enbiya eserinin dili bunu çok güzel bir şekilde sergilemektedir. Bu konuda N.S. Banarlı'nın aşağıdaki fikri, bize yol gösterir niteliktedir: "Kıyasü'l-Enbiya'nın nesir üslubu, umûmi dil örgüsü, cümle yapısı ve ifade birliği bakımlarından, Türkçenin her lehçesinde görülen müşterek halk üslubuna yakındır... Kısa ve kısmen secilli cümlelerinde hatta yedilli, sekizli hece vezniyle şillir söylemeğe alışmış bir halk üslubundan yankılar sezilir" (2).

Bilindiği gibi, halk edebiyatının canlılığı daha fazla konuşma dili özelliklerini yansıtmaktadır. Kıyasü'l-Enbiya eserinde de yazı dili-konuşma dili farkı gözle görülür bir derecede değildir. Bazen ise konuşma dili özelliklerinin daha ağır bastığı dikkati çeker. Konuşma dili unsurları metnin edebî şekline orijinal bir biçim verir.

Epik metnin kurulmasında *ritim* ve *tonun* büyük rolü vardır. Aynı aynı hikayetlerden oluşmuş Kıyasü'l-Enbiya, yazarın kendi yazı üslubu ile birbirine bağlansa da, konu ve içerikle ilgili her hikayet bir ritim üzerine kurulmuştur. Hikayetin anlatılışı sırasında bu ritim değişebilir. Kelime ve ses tekrarları metin içerisinde ritim oluşturan esas unsurlardandır. Kelime tekrarı ile dikkati belli bir noktaya toplama, önemli olan ayırma, vurgulama amaçlanıyor. Bu konuda bir kaç ömeğe göz yetirelim*:

"Ulaşu bol sağınçda-men: bu ediz gökni tirgeksiz kim tutar, yağız yemi

- 1) Semantik ve poetik sentaksia ilgili edebiyat için bakınız: Aleksandrova O.V., **Problemi ekspressivnogo sintaksisa** (Canlı sentaks meseleleri), Moskova, 1984; **Aspekti semantičeskikh issledovanij** (Semantik incelemeler açıları), Makaleler mecmuası, Moskova, 1980; Baskakov N. A. **Funksionalnaya značimost invercii v sovremennom türçeskom predloženii** (Çağdaş Türkiye Türkçesinde cümle devriliğinin görevsel önemi), Moskova, 1972; Lotman Y.M. **Struktura hudožestvennogo teksta** (Edebî metnin yapısı), Moskova, 1960; Veliyev K. **Azerbaycan dilinin poetik sintaksisi**, Bakü, 1981; **Destan poetikası**, Bakü, 1984, vs.
- 2) N.S. Banarlı, **Resmî Türk Edebiyatı Tarihi**, I. c. İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1987, s. 355.
- * **Kıyasü'l-Enbiya** (KE) eseri dilinden verilen örnekler eserin Azerbaycan İlimler Akademisi Yazma Eserler Enstitüsünde korunmakta olan B-1460 nolu yazma nüshasından alınmıştır.

su **üze kim** saklayur, yulduznu **kim** toğdurur, **kim** batırur, gündüznu **kim** iletür, tünni **kim** keltürür?" (KE, 165 a).

Bu cümlede "kim" soru zamiri özne görevinde ve yüklemın yanında yer almakla altı defa tekrar edilmiştir. Cümlelenın mantıklı vurgusu bu kelimenin üzerinde ve kelime her defasında tekrarlandıkça cümleye ritim veriyor.

"**Âşık bolgan men-men. Yusufnu ündegen men-men. Özümni Yusufga erze kılğan men-men. Evni bezegen men, evge görge men-men. Çepeğin men yırtım. Aña yazuk men yükledim. Yalğan men sözledim. Yazuk men kıldım. Ol ang turur**" (KE, 13b).

Bu parçada ise fikir yükü iki karşı kutup arasında bölünmüştür: "Men" ve "O". Önce cümlelenın yüklemi, sonra öznesi rolünde görülen "Men" şahıs zamiri subjeyi vurgulayarak öne çıkıyor. Defalarca tekrar olunan "Men", son cümledeki "Ol" zahirine karşıdır. "Ol ang turur" (O temizdir, günahsızdır) cümlesi, yüksek ton ve söyleyiş tarzı, ritmi ile seçilen önceki cümlelerden ayrılır. Sanki zorla söylenmiş bu cümlede önceki cümlelerde gördüğümüz heyecan yoktur; ton inmiş, ritim zayıflamıştır. Fakat taşıdığı anlam yüküyle önceki sekiz cümleye karşı durabilecek bir ağırlıktadır.

Eserde kelime birleşimleri ve cümle tekrarına da rastlamak mümkündür (KE, 19a, 24b vs.).

Eski Türk edebî metinleri için seçiyev! olan ses tekrarı-alliterasyon ve assonans, Kısasü'l-Enbiya da dahil olmakla o devirde yazılmış nesir eserlerinde artık eski mevkini kaybetse de ritim yaradan, esere dış güzellik veren bir araç olarak şirlere oranla az da olsa işlenmiştir. Öm.:

"Aziz ol sözni tırladı, takı taırladı" (KE, 7a).

"**Körmekke körksüz erdi**" (KE, 67 a).

"**Tört miñ atların azaklarınğa altun takalar urdılar, kamuğ altun ezerlik**" (KE, 81a).

Edebî metinlerde fikir ifadesinin yanısıra çok zengin insan duygulanının tasvir de çok önemlidir. Konuşma dilinde sesin tonu, telaffuz şekli, duraklamalar, yüz mimiği, el hareketleri bir araya gelerek fikir ve duygulanın tam ifadesini sağlıyor. Bu ek araçlardan mahrum olan yazı dilinde, dilin potansiyel gücü devreye geçer. Bu zaman ton ayrı ayrı kelimelerde, cümle yapısında ortaya çıkar. Kısasü'l-Enbiya eserinde yazı tonu ile sevinç, hayret, korku, keder,

saygı, kuşku, öfke vs. gibi his ve duyguların bütün ince ayrıntılarına kadar verilebildiğine tanık oluyoruz. Birkaç ömikle bu manzarayı canlandırmaya çalışalım.

Saygı İfadesi:

"Ey Sara, bu taç Mısır melikinin yeti yıllık haracı turur, bu saña layık" (KE, 165b).

Hayret İfadesi:

"Subhanallah, ey hekim oğlu, saña bu iş layık emes, ne bolduñ?" (KE, 182a).

Keder İfadesi:

"Malım tellim, amma ayalım yok; kuruğ yığaç-men budağsız, budağım yok" (KE, 1a).

Kuşku İfadesi:

"Ev hâll, Mekke toluğ duşman; gerekmez kim Muhammedge kasd kıl-salar" (KE, 128a).

Öfke İfadesi:

"Lût, bu sözdin yansañ yandın, yok erse bu eldin çıkarğay-men" (KE, 178a).

Sevinç İfadesi:

"Müjde saña, ya Muhammed, bu sözde beşaret sana ve bizge (KE, 107b).

Haberdarlık İfadesi:

"Çıktıñ erse kıyametge teki sen meni, men seni görmegey-men" (KE, 119a).

Korku İfadesi:

"Musa andağ sağındı kim, kamuğ âlem köydi, tırigilkdın köñül kesti (KE, 56b).

Eserdeki düz cümleler, soru, emir, ünlem cümleleri amaca bağlı olarak değişen tonu basit anlatımdan psikolojik açıklamaya kadar, en sakin konuşmadan bağırıtıya kadar yansıtabilmiştir. Nesir dilindeki yüksek şiirsellik

bazen bu cümleleri şilre yaklaşıyor. Öm.:

*- Ey Yusuf, nima körklük bu gözlerin?!

- Yann bu gözler lahdde solgusi, toprak tolgusi.

- Ey Yusuf, nima körklük bu saçların?!

- Yann gör içinde birin birin tanlgusi.

- Nima körklük senin bu dişlerin?!

- Lahdte kamuğ tökülgüsü" (KE, 28b-29a).

Fikrin ifadesinde basitten birleşikliğe doğru giden yolda *devrik* cümlelerin özel bir yeri vardır. Daha fazla konuşma dilinde gördüğümüz devrik cümlelerin yazı dilinde de yerine getirdiği görevleri vardır. Bu cümle yapısı metinde gereksiz tekrarların karşısını almakla metne hafiflik, dinamiklik verir, bir nevi konuşma dili havası oluşturur. Fakat en önemlisi bu yapıların, kullandıkları cümleye zengin anlam ayrıntıları katması, vurgulanmak istenen kelimelerin, cümle ögesinin özel bir şekilde takdim olunmasıdır. Devrikleşmiş cümle ögesi, cümlelerin esas semantik yükünün taşıyıcısı görevini üstlenir. Birleşik cümlelerde de kullanılabilen devriklik basit cümlelerde daha fazla ifade imkânlarına sahiptir. Kısasü'l-Enbiya eserinde devrik cümlelerden çok geniş istifade olunduğu dikkat çekiyor. Eserdeki devrik cümleleri devrikleşen cümle ögesine nazaran genel olarak aşağıdaki şekilde gruplara ayırmak mümkündür:

Subje bildirenler-

"Ol velayetdin kettler, *Ibrahim, takı Lut, Sârâ, takı iki müslüman*" (KE, 163b).

Obje bildirenler-

"Aymışlar, Firavun sarayında kırk eşikçi bar erdi, *tapukçılar birle*" (KE, 47a).

Zaman bildirenler-

"Mısımı sen bilgin, bizdin til bolgunça" (KE, 141a).

Mekan bildirenler-

"Miñ kanatlığ at kördüm, *Kavan atlığ adagda*" (KE, 72b).

Alamet, nitelik bildirenler-

"Hazer halkını yığıp ol ot yakgan yerde bir çukur kazdı, *terif tübi, tar ağzı, gen eni*" (KE, 162a).

Şart bildirenler-

"Mevladın korkuñ, fitne kulmañ, *mümin erseñiz*" (KE- 100a).

Amaç bildirenler-

"Amma Mevla-teala öz kudretin körküzdü, *Süleyman pend alsun, -dep*" (KE, 72a).

Açıklama ve kesinleştirme bildirenler-

"Yakub yalavaç oğlanlan Mısırga kirdiler, *teğmesi birer kapug, atalan aymış dek*" (KE- 18a).

Mukayese bildirenler-

"Bir gece andag sözleyürde Mevla-teala bir ferişte ızdı, *bir kurtka sureti üze. Aymışlar, ferişte ermes erdi, kurtka erdi, ferişte meñizllg*" (KE, 68b).

Karşılaştırma bildirenler-

"Musa aleyhim Mısırdın Medyenge barur boldı, *yol kömşi yok, yazak yürimişi yok*" (KE- 44a).

Bu grupların ve örneklerin sayısı daha da arttırılabilir.

Kıyasü'l-Enbiya eserinin cümle yapısı bakımından zenginliğini tamamlayan unsurlardan olarak *edebi sıfat* ve *edebi hitapları* özellikle kaydetmemiz gerekmektedir. Edebi eserlerin vazgeçilmez ögesi olan edebi sıfatlar, şahsa veya eşyaya ait belli bir alamet ve özellik ifade edebildiği gibi yazar düşüncesinin ürünü olan tamamlayıcı karakterdeki bilgileri de taşıyabilir.

"Yat kişiler" (30a), "körklü yüz" (72b), "kızıl çiçek" (7a), *katıg ün*" (8a), "kara ev" (11a), "ay tek yüz, gün dek körk" (14b) vs. gibi edebi sıfatlar eser boyu kullanılarak somut alamet bildiriyor. Bunlardan bazıları tarihen işlenerek gelen geleneksel sıfatlardır. Eser yazanına mahsus olan edebi sıfatlar daha çok tasviri tamamlayıcı ve ek bilgi verici karakterdedir. Her kıssanın başında verilen şiir parçalarındaki edebi sıfatlarda ise kıssanın kısa özeti, konuyla ilgili olayların kısa açıklaması taktim olunmuştur. Öm.:

Evde toggan, emek emgen, tağda turgan İbrahim,

Yulduz aňlap, aynı taňlap künge taňgan İbrahim...

Oğlın kurban kılurda gökde otlap semrügen,

Koç fidasin Cebraildın yerde bulgan İbrahim... (KE, 2a).

Eserin dilinde rastladığımız hitapların hepsi edebilik açısından aynı seviyede değildir. Edebiliği ile dikkat çeken hitaplara örnekler verelim.

"Ey müminler güvenci, ey muhipleriñ sevüncü, ey müştaklamıñ umancı, ey ümmetlemiñ inancı, ey ademiler devleti, ey alemler rahmeti, ey halayıkıñ mutli, ey ümmetlemiñ şefli, men sizsiz münberü mihrabı netek köreyin, sahabelemi sizsiz netek köreyin?" (KE, 139b).

Bu cümlede edebi sıfatlar substantivleşmiş (isimleşmiş), müracaat olunan şahsın adı çekilmeden hitabedilmiştir. Bütün müslüman dünyası için en ağır olan İtki- peygamberimiz Muhammed (S.A.V.)'in vefatı, bu İtkinin sarsıntısıyla bağlı onun en yakınlarının keder ve hüznünün içten ifadesi edebi sıfatların yardımı ile doğal bir şekilde yansıtılmıştır. Yalnız edebi hitaptan oluşan aşağıdaki cümle de bu duyguların ifadesidir:

"Ey yumşak töşekte yatmağan, ey sever ton keymegen, ey arpa kurusın toya yemegen!" (KE, 139a).

Kitab-ı Dedem Korkut destanlarında bu tipli edebi sıfatların hitap görevi taşıması durumuna çok rastlanılır (3). Kısasü'l-Enbiya eseri bu açıdan da halk edebiyatına olan yakınlığını gösteriyor.

Kısasü'l-Enbiya eserinde cümle öğeleri ve cümlelerin *paralelliginden* geniş bir şekilde istifade edilmiştir. Hikayetlerin anlatımında yazar, yerine göre fikrini daha şiirsel ifade etme ihtiyacı duyarken en çok cümle yapı paralelligine başvurmuştur. Eserdeki sentaktik (cümle yapı) paralellik örneklerini belli bölge esasında gözden geçirelim.

Yazı dili-Konuşma dili paralelligi:

Yazı dili paralelligi daha fazla normlaştırılmış, kalıplaşmış karakterli olarak herkes tarafından kullanılır. Eserde ata sözlerine benzer şekilli cümleleri buraya alt etmek mümkündür. Örn.:

"Hüküm yoruldu, kaza bitildi" (KE, 11b).

"Kapuk açuk, icabet anuk" (KE, 1a).

3) K. Vellyev. *Azərbaycan Eposunun Poetik Sentaksı* (Prof. Tezi), Bakı, 1987, s. 145.

Konuşma dili paralelliği üslubi olarak eserdeki aynı aynı şahısların veya yazarın dilinde geçer. Öm.:

"Meniñ dinim azın, seniñ diniñ azın" (KE, 34a).

"Olar yetegü, men yalguz" (KE, 9a).

Cümledahilli-Metindahilli paralellik:

Cümledahilli paralellik basit cümlede cümle ögeleri, birleşik cümlede cümle parçaları olarak kendini gösterir. Öm.:

"Mellknñ bir ayakçısı bar ol, yene bir aşçısı hem bar ol" (KE, 11a).

"Mâlum boldı kim, tegme emgek sonu rahat ermiş, kazgu sonı sevinç ermiş, mihnet sonı nimet ermiş" (KE, 26a).

Birinci cümlede paralellik cümlelerin yüklemine aittir. İkinci cümlede birbirine paralel olan iki özne yan cümleli birleşik cümle verilmiştir. Verilen örneklerde kelime tekrarı görülmektedir.

Birleşik cümle yapı bütünlerinde aynı aynı cümleler arasında paralellik olması metindahilli paralellik örneği olabilir:

"Olarnñ otı birle Nemrud otı artmadı, amma düşmanlık belgürtdiler. Kar-lugaç suyu birle ot içmedi, amma dustlık belgürdi" (KE, 162a).

"Ey Azız, Yusufnuñ köyleginin öni yırtuk bolsa, Züleyha köni, Yusuf yal-gan. Eğer köyleknñ artı yırtuk bolsa, Züleyha yalğan, Yusuf köni" (KE, 7a).

Birinci örnekte parçaları bağımsızlık, ikinci örnekte bağımlılık ilişkisi ile bağlanan cümleler paralellik oluşturmuştur.

Tam-Yarımlı Paralellik:

Paralellik tam olması için üç şarta-parçaların sayısı, ilişki ve yapı aynılığı şartlarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Öm.:

"Sizniñ diniñiz sizge, meniñ dinim maña" (KE, 118b).

"Yaşım ulgardi, süñügüm keveldi, saçım sakalım ağardı" (KE, 21b).

"Közün ne örtti, uçañ ne bükri kıldı, yüzün ne acıttı?" (KE, 22b).

Tam paralellik şartlarından herhangi birinin gözlenmediği takdirde yarımlı paralellik söz konusudur. Öm.:

"Birinin tüşi ezgü, birinin yaraksız" (KE, 11a).

"Evlügi oğlan ağnıkı boldı, yel-yağmur boldı, böri koyga tepündi, çak-makdın ot çıkmadı (KE, 45a).

"Menlik maña teğer, azın kimersege tegmes" (KE, 45b).

Bu ömeklerin birincisinde sayı, ikincisinde ilişki, üçüncüsünde yapı aynılığı şartının bozulmuş olduğu nedeniyle onlar yarım paralellığe ait edilebilir. Kısasü'l-Enbiya eserinin dil için tam paralellığın karakteristik olduğunu da eklememiz gerekmektedir.

Ortak sözlü ve Ortak sözsüz paralellik:

Ortak sözlü ve ortak sözsüz paralellik, Kısasü'l-Enbiya eserinin dilinde dikkati çok çeken cümle yapı paralelligi nevelerindedir.

Ortak parça bir kelimededen, birleşimden ve cümleden oluşabilir, paralel birimlerin başında, ortasında ve sonunda kullanılır. Öm.:

"Älem içinde oğnlıkdın yavuz ad yok, oğnnın kıyındın katığ kıyın yok" (KE, 19a).

"Ancası bar, Salih buzunıka ot azaklan altındın çıkdı, Şu'ayb buzunığa gökdin İndi" (KE, 157a).

"Menliñ kıyınımmu katığrak, ya anıñ kıyınımu katıgrak, bilgey-sız" (KE, 49a).

Birinci ömekte ortak parça ("alem içinde") kelime birleşimi ile, ikinci örnekte ("ancası bar") cümle ile ifade olunarak paralellığın başında gelmiştir. Üçüncü ömekte cümle ile ifade olunmuş ortak parça paralellığın sonundadır.

"Kontekstual ellipsis" (Metin ellipsi) adlanan cümledeki bir ögenin bırakılması olayı kısaltma hesabına dilde kanaat prensiplerine uygundur.

"Bizniñ yerimiz yarağsız, kişilerimiz arığsız turur" (KE, 167b).

Bu cümle ortak sözlü paralellığe ömektir. Buradaki "turur", ortak söz görevini taşıyor. Birinci kısımda yardımcı fiil bırakılmıştır. Aynı zamanda, her iki kısımda subjentin I. şahıs çokluğuna ait olması iyelik ekleri ile belirtildiğinden, "bizniñ" tamlaması birinci kısımda verilmiş, ikinci kısımda tekrara gerek duyulmayarak bırakılmıştır.

Ortak sözün kullanılmayışı bir nevi bundan sonraki aşamayı oluşturur.

Öm.:

"Bular yerde, feriştelere gökde; kafirler korkup kaçtılar, Kıtremge bardılar" (KE, 183b).

"Bular yerde, feriştelere gökde"-ortak sözü bırakılmış paralel yapılarıdır. Cümlelerin sonraki devamından bu ortak sözün "savaştılar" kelimesi olduğunu tahmin etmek mümkündür.

"Ata kırk yaşda, oğlı yüz yigirmi yaşda; mundağ ecep dünyada hiç ki-merse görmüş yok erdi" (KE, 95a).

Bu cümlede bırakılmış ortak söz "erdi" yardımcı fiil olabilir. Fakat cümle "erdi" ile verilseydi, edebi etki kaybedilir, soğuk bir anlatım şekli alırdı. Yüklemli cümle şeklindeki ifade tarzı canlı konuşma dili özelliği gibi bu durumda daha etkileyicidir. Demek ki, ortak sözün bırakılması, bazen dilde kanaat prensibini gütsede, edebilik ve canlılık şartları da unutulmamıştır. Ortak sözsüz paralelliklere eserin 11a, 126b vb. sayfalarında rastlanılır.

Düz-Ters paralellik:

Düz paralellik için şart olan kısımların sırasının gözlenilmesi bütün önceki paralellik nevelerinin hemen-hemen hepsinde görülüyor. Onlara ait verilmiş örnekler düz paralelliği de kapsamaktadır.

Ters paralellikte, paralellik oluşturan kısımların öge sırası birbirine ters oluyor. Yani birinci kısımda olan kelime, cümle ögesi sırası ikinci kısımda aynen, sadece ters dizimde verilir. Bir söz oyununa benzeyen ters paralellik örneklerine klasik edebi eserlerde (Öm. Kadı Burhaneddin Divanı'nda) rastlanılıyor. Kısasü'l-Enbiya eserinde tam ters paralelliğe ait örnekler bulunmuyor. Yalnız bazı örneklerde bunun zayıf tezahürü dikkat çekiyor. Öm.:

"Sen aña ne didin, ol saña ne didi" (KE- 102a).

"Ömer meniñ birle, men Ömer birle.

"Ömer kayda erse hak anıñ birle" (KE, 114b).

Cümle yapı paralelliklerinden bahsederken tekrarların özel yerli örneklerde açık bir şekilde görülüyor. Bu, onlar arasında bir bağ oluşunun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Eserin şiirsel özellikleri bahis konusu edilirken eserdeki edebi kar-

şılaştırma da unutulmamalıdır. Yazar tasvir sırasında sık sık mukayeselere müracaat etmiş, ilginç benzetmeler yaratmıştır. Onlardan bazılarını gözden geçirelim.

"Akiller ay dek gün dek yaruk turur, cahiller, zalimler, fasikler kara dün dek, kara bulut dek karankü tuturlar" (KE, 1a).

"Azınların eteği köymes, meniñ canım köyer" (KE, 139b).

"Kanatı yolunmuş kuş dek zayıf bolmış erdi" (KE, 88a).

"Seniñ ilmüñ anın ilmi tuşında bir katre suca bolgay (KE, 63a).

Yazarın kullandığı edebi karşılaştırmalar bir poetik sentaks birimi olarak eserin dilini daha da zenginleştirmiş, onun gerçek söz sanatı eserleri seviyesine ulaşmasında bir basamak olmuştur.

Bir makale çerçevesinde Kısasü'l-Enbiya eserinin semantik ve poetik (anlam ve şiirsel) cümle yapısını tamamıyla incelemek imkan dışında olduğundan, konu genel hatlarıyla ele alındı ve okurlarda genel bir düşünce oluşturulmaya çalışıldı.